

**KATILIM FİNANS İLKELERİNE
UYGUN FAALİYET GÖSTEREN ŞİRKETLERİN
BELİRLENMESİNDE ESAS ALINACAK
REHBER**

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
1. KATILIM FİNANSI İLKELERİNE UYGUN OLMAYAN FAALİYET KONULARI.....	2
2. İMTİYAZLI PAYLAR VE İNTİFA SENETLERİ.....	3
2.1. KAR PAYI İMTİYAZI.....	4
2.2. TASFİYE PAYI İMTİYAZI	4
3. KATILIM FİNANSI İLKELERİNE UYGUN OLMAYAN GELİRLER	4
3.1. ŞİRKETİ DOĞRUDAN KATILIM FİNANSI İLKELERİNE AYKIRI HALE GETİREN GELİRLER.....	4
3.2. TOPLAM GELİRE ORANI, DİĞER UYGUN OLMAYAN GELİRLERLE BERABER %5’İ AŞMASI DURUMUNDA ŞİRKETİ KATILIM FİNANSI İLKELERİNE AYKIRI HALE GETİREN GELİRLER	6
3.3. ÖZKAYNAK YÖNTEMİYLE DEĞERLENEN YATIRIMLARIN KARLARINDAN PAYLAR KALEMİNDE YER ALAN GELİRLERİ BELİRLEME YÖNTEMİ	7
4. FAİZLİ MENKUL KIYMETLER, TÜREV ARAÇLAR VE DİĞER MENKUL KIYMETLERDEN GELİRLER.....	8
4.1. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ GELİRİ İÇERDİĞİ VARSAYILAN GELİRLER.....	8
4.2. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ GELİRİ İÇERMEDİĞİ VARSAYILAN GELİRLER	9
4.3. TOPLAM GELİRLER	9
5. KATILIM FİNANS İLKELERİNE UYGUN OLMAYAN VARLIKLAR.....	9
5.1. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ İÇERDİĞİ VARSAYILAN VARLIKLAR.....	9
5.2. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ İÇERMEDİĞİ VARSAYILAN VARLIKLAR	10
5.3. TOPLAM VARLIKLAR	10
6. KATILIM FİNANS İLKELERİNE UYGUN OLMAYAN BORÇLAR	10
6.1. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ İÇERDİĞİ VARSAYILAN BORÇLAR	10
6.2. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ İÇERMEDİĞİ VARSAYILAN BORÇLAR.....	10
7. MALİ TABLO ORANLARININ HESAPLANMASI	11
8. ŞİRKETLERİN KATILIM FİNANS İLKELERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	11
9. DİĞER.....	12

GİRİŞ

“Katılım Finansı İlkelerine Uygun Faaliyet Gösteren Şirketlerin Belirlenmesinde Esas Alınacak Rehber” (Rehber), katılım finansı ilkelerine uygun şirketleri belirleme amacıyla hazırlanmıştır. Rehberin hazırlanmasında Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) bünyesinde yer alan

Danışma Kurulunun (Danışma Kurulu) oluşturduğu “Pay Senedi İhracı ve Alım-Satımı Standardı”nda (Standart) ve konu hakkında almış olduğu kararlarda belirtilen hükümler esas alınmıştır.

1. KATILIM FİNANSI İLKELERİNE UYGUN OLMAYAN FAALİYET KONULARI

A. Şirketlerin esas sözleşmelerinde yer alan veya esas sözleşmelerinde yer almasa da fiilen yaptığı katılım finansı ilkelerine uygun olmayan faaliyetlerine ilişkin Standart madde 1.3.’de *“Şirketin esas sözleşmesinde yer alan faaliyet alanları arasında 1.2. maddesinde zikredilen faaliyetler bulunmamalıdır. Aynı şekilde esas sözleşmesinde yer almasa da şirket bu tür faaliyetleri fiilen de yapmamalıdır.”* hükmü bulunmaktadır.

Bu kapsamda esas sözleşmede yer alan faaliyet alanları arasında;

- Alkollü içki üretim ve ticareti,
- Domuz ve mamullerinin üretim ve ticareti,
- Sağlığa zararlı tütün ürünlerinin üretimi, toptan ticareti ve dağıtımı,
- Kumar ve kumar hükmündeki bahis, milli piyango, at yarışı gibi faaliyetler,
- Bar, club, disko, diskotek, gazino, gece kulübü işletme gibi İslami değerlerle bağdaşmayan eğlence faaliyetleri,
- Çevreye ve canlılara büyük zararı olan faaliyetler,
- Tıbbi gayeler dışında uyuşturucu maddelerin üretim ve ticareti,
- İnsan fitratını değiştirmeye yönelik biyolojik/genetik faaliyetler,
- Katılım esaslı olmayan tüm finans sektörü faaliyetleri (aracı kurum faaliyetleri, emeklilik şirketi faaliyetleri, faktoring ve finansal kiralama faaliyetleri, finansman şirketi faaliyetleri, mevduat ve yatırım bankacılığı faaliyetleri, menkul kıymet yatırım ortaklıkları, portföy yönetim şirketi faaliyetleri, varlık yönetim şirketi faaliyetleri)

olması veya bu türden faaliyetleri yürüten şirketlere ortak olunabileceğine yönelik ibareler bulunması ya da esas sözleşmesinde bulunmasa da bunları fiilen yapıyor olması halinde şirket katılım finansı ilkelerine uygun olarak değerlendirilmez. Ayrıca bir şirketin ortakları ve iştiraklerinin esas sözleşmesi ve faaliyetleri de bu şirketin esas sözleşmesi ve faaliyetleri hükmünde kabul edilir.

Bununla birlikte meşru alanlarda faaliyet gösteren bir şirketin ana sözleşmesinde;

- Şirketin ana faaliyetlerinin bir parçası olmamak kaydıyla, amaç ve konusunu gerçekleştirirken başvuracağı bir finansman temin etme yöntemi olarak yer verdiği;
 - menkul kıymet alım-satımı,
 - borçlanma aracı ihracı,
 - banka kredisi kullanma,
 - korunma amaçlı türev işlemler yapma

gibi faaliyetler doğrudan standarda aykırı kabul edilmez. Bu türden faaliyetleri olan şirketlerin uygunluğu, “Mali Tablo Oranlarının Hesaplanması” başlığı altında düzenlenen “faizli borçların şirketin toplam varlıklarının %33’ünü aşmaması” kriterine bağlı olarak değerlendirilir.

- Aynı şekilde söz konusu şirketlerin, sermayelerine veya yönetimine katıldığı şirketlere ve bunlara bağlı kurum ve işletmelere münhasır olmak kaydıyla finansman sağlaması da doğrudan standarda aykırı kabul edilmez. Bu türden faaliyetleri olan şirketlerin uygunluğu, “Mali Tablo Oranlarının Hesaplanması” başlığı altında düzenlenen “faizli mevduat hesaplarında tutulan varlıkların şirketin toplam varlıklarının %33’ünü aşmaması” kriterine bağlı olarak değerlendirilir.

B. Esas sözleşmesinde turizm, eğlence, otelcilik, yüzme havuzu ve plaj işletmeciliği, yayıncılık, gazetecilik, fotoğrafçılık, matbaacılık, filmcilik, reklamcılık ve broşür, kartpostal, sesli ve görüntülü kaset, video kaset, sinema ve televizyon filmleri gibi geleneksel ve yeni medya ürünlerinin imalat ve pazarlaması, sergi ve fuarcılık alanlarında faaliyet yürüteceğini yazan şirketler, bu faaliyetleri fiilen yapmıyorsa uygun olarak kabul edilirler. Söz konusu şirketler, bu türden faaliyetlerde bulunuyorsa faaliyetlerinin Standardın 1.2. maddesinde belirtilen “ahlaka ve İslami değerlere aykırı olmama” ilkesi ile uyumlu olduğunu KAP’ta yer alan Katılım Finansı İlkeleri Bilgi Formunda (KAFİF) beyan etmeleri gerekir.

C. Esas sözleşmesinde finansal faaliyetler yapabileceği ifade edilen şirketlerin katılım finansı ilkelerine uygun olarak değerlendirilmesi için yaptıkları faaliyetlerin katılım finansı ilke ve standartlarına uygun olması ve bunu temin etmek üzere kendi bünyelerinde bir danışma komitesinin oluşturulup uyum ve denetim biriminin bulunması gerekir. Esas sözleşmesinde yer almakla birlikte finans faaliyetlerini fiilen yapmayan şirketler katılım finansı ilkelerine aykırı olarak değerlendirilmez.

D. Esas sözleşmesi ve ana faaliyet alanı itibariyle katılım finansı ilke ve standartlarına aykırı olmamakla birlikte;

a) Temel İslami değerleri, yaşam hakkı başta olmak üzere insan haklarını ve insani değerleri ihlal eden eylemleri desteklediğini yetkili organ veya yetkilileri aracılığıyla kamuoyuna açıklayan veya;

b) Bu tür eylemleri desteklediği, kamu kurumları veya ulusal ya da uluslararası mahkemelerce karar altına alınmış olan şirketler katılım finansı ilkelerine uygun olarak değerlendirilmez.

Şirketlerin bu tür eylemleri desteklemediklerini Katılım Finansı İlkeleri Bilgi Formunda (KAFİF) beyan etmeleri gerekir.

2. İMTİYAZLI PAYLAR VE İNTİFA SENETLERİ

Şirketlerin pay gruplarında veya intifa senetlerinde farklı türde imtiyazlar bulunabilmektedir. Söz konusu imtiyazlara yönelik Standart madde 1.8.’de “*Sahibine kar dağıtımında veya tasfiye esnasında öncelik hakkı tanıyan imtiyazlı pay senetlerinin ihraç edilmesi caiz değildir. Fakat sahibine yönetim ve yürütmeye ilgili bazı imtiyazlar tanıyan veya sermaye artırımına gidildiğinde payları alma konusunda öncelik hakkı veren imtiyazlı pay senetlerinin ihraç edilmesinde fıkhi açıdan bir sakınca yoktur.*” denilmektedir. İmtiyazlar incelenirken şirketin esas sözleşmesi esas alınır. Şirketin birden fazla pay grubu veya intifa senedi bulunuyorsa tümü dikkate alınır.

2.1. KAR PAYI İMTİYAZI

Fiilen uygulanmıyor olsa bile esas sözleşmede yazılı kâr payı imtiyazları gelecekte uygulanma ihtimali de gözetilerek uygun olmayan imtiyaz olarak değerlendirilir. Söz konusu imtiyazlı pay grubuna veya intifa senedine ayrılan karın fiilen uygulanmayı gerektirmeyecek ölçüde (örneğin 1 TL'den) çok küçük tutarlara denk düşmesi halinde ise uygun olmayan imtiyaz olarak değerlendirilmez. Benzer şekilde şirket karından çalışanlara, sandıklara, sosyal sorumluluk projelerine, eğitim ve sağlık projelerini desteklemek amacıyla kurulan dernek veya vakıflara yapılan ödemeler kâr payı imtiyazı olarak değerlendirilmez.

2.2. TASFİYE PAYI İMTİYAZI

Diğer pay sahiplerine maddi açıdan ve doğrudan dezavantaj oluşturan tasfiye payı imtiyazları uygun olmayan imtiyaz olarak değerlendirilir. Tasfiye kararı alma, tasfiye memuru seçme, alınan tasfiye kararlarını veto etme, oy çokluğuyla karar alma gibi idari türden imtiyazlar uygun olmayan imtiyaz olarak değerlendirilmez. Tasfiye payı imtiyazları kapsamında istisna olarak belirtilen imtiyazlar dışında esas sözleşmede farklı ifadelerle belirtilmiş imtiyazlar uygun olmayan imtiyaz olarak değerlendirilir.

3. KATILIM FİNANSI İLKELERİNE UYGUN OLMAYAN GELİRLER

3.1. ŞİRKETİ DOĞRUDAN KATILIM FİNANSI İLKELERİNE AYKIRI HALE GETİREN GELİRLER

Esas sözleşmede yazılı faaliyet alanları içinde bulunmamakla birlikte şirketin fiilen yürüttüğü faaliyetlerden dolayı kendisi, ortakları ve iştiraklerinin gelirleri arasında aşağıdaki gelirlerden birinin bulunması halinde ilgili şirket doğrudan katılım finansı ilkelerine aykırı kabul edilir.

3.1.1. Alkollü İçki/Gıda Gelirleri

- Alkollü içki/gıda üretimi ve ticareti,
- Otel, restoran, kafe, lokanta ve market benzeri işletmeler kapsamında alkollü içki/gıda satışı,
- Hava yolu uçuşları ve yer hizmetleri kapsamında alkollü içki/gıda satışı,
- Alkollü içki/gıda üretim veya ticaretini yapan şirketlere finansman ve bankacılık hizmetleri sağlanması,

gibi sebeplerle elde edilen gelirler.

3.1.2. Domuz ve Mamullerinden Elde Edilen Gelirler

- Domuz ve mamullerinin üretimi ve ticareti,
- Otel, restoran, kafe, lokanta ve market benzeri işletmeler kapsamında domuz mamullerinin satışı,
- Hava yolu uçuşları ve yer hizmetleri kapsamında domuz mamullerinin satışı,
- Domuz ve mamullerinin üretimi veya ticaretini yapan şirketlere finansman ve bankacılık hizmetleri sağlanması,

gibi sebeplerle elde edilen gelirler.

3.1.3. Sağlığa Zararlı Tütün Ürünlerinden Elde Edilen Gelirler

- Sağlığa zararlı tütün ürünlerinin üretimi, toptan ticareti ve dağıtımı,
- Sağlığa zararlı tütün ürünlerinin üretim ve dağıtımını yapan şirketlere finansman ve bankacılık hizmetleri sağlanması,

gibi sebeplerle elde edilen gelirler.

3.1.4. Kumar ve Kumar Hükmündeki Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirler

- Bahis, piyango, at yarışı gibi kumar ve kumar hükmündeki faaliyetler,
- At yarışı, bahis, iddia, piyango ve diğer her türlü şans oyunlarına yönelik doğrudan gelir elde etme amacı güden veya promosyon, reklam vb. amaçla düzenlenen bilet satışı veya organizasyonu veya bu faaliyetlerin dağıtımı, reklamı ve pazarlanması faaliyetleri,
- Kumar ve kumar hükmündeki faaliyetlerde bulunan şirketlere finansman ve bankacılık hizmetleri sağlanması,

gibi sebeplerle elde edilen gelirler.

3.1.5. Ahlaka ve İslami Değerlere Aykırı Yayıncılık Faaliyetlerinden Elde Edilen Gelirler

Ahlaka ve İslamî değerlere aykırı olarak gerçekleştirilen;

- Basılı veya dijital ortamda sunulan her türlü basın yayın faaliyetleri,
- Televizyon ve radyoculuk faaliyetleri,
- İnternet üzerinden yapılan çeşitli yayıncılık faaliyetleri,
- Sayılan faaliyetlere yönelik medya, dağıtımı, reklamı ve pazarlanması faaliyetleri,
- Bu tür faaliyetlerde bulunan şirketlere finansman ve bankacılık hizmetleri sağlanması, sebebiyle elde edilen gelirler.

Yayıncılık faaliyetlerinde bulunan şirket, bu faaliyetlerinin ahlaka ve İslami değerlere aykırı olmadığını KAFİF’te beyan etmez veya bu hususu belgelendirmez ise bu alandan gelen gelirler sebebiyle şirket katılım finansı ilkelerine aykırı kabul edilir. Belgelendirmenin mümkün olmadığı alanlarda bu hususu KAFİF’te beyan etmeleri yeterlidir.

3.1.6. Otel İşletmeciliği, Eğlence ve Organizasyon Faaliyetleri

Ahlaka ve İslamî değerlere aykırı olarak gerçekleştirilen;

- Her türlü otel, pansiyon, kaplıca, tatil köyü vb. konaklama tesisi işletme faaliyetleri,
- Dizi, film, müzik, sinema vb. her türlü görsel sanat faaliyetlerinin gösterimi, organizasyonu, prodüksiyonu veya bu tür aktivitelerin pazarlanmasına yönelik faaliyetler,
- Bu tür faaliyetlerde bulunan şirketlere finansman ve bankacılık hizmetleri sağlanması, sebebiyle elde edilen gelirler.

Otel işletmeciliği, eğlence ve organizasyon faaliyetlerinde bulunan şirket, bu faaliyetlerinin ahlaka ve İslami değerlere aykırı olmadığını KAFİF'te beyan etmez veya bu hususu belgelendirmez ise bu alandan gelen gelirler sebebiyle şirket katılım finansı ilkelerine aykırı kabul edilir. Belgelendirmenin mümkün olmadığı alanlarda bu hususu KAFİF'te beyan etmeleri yeterlidir.

3.2. TOPLAM GELİRE ORANI, DİĞER UYGUN OLMAYAN GELİRLERLE BERABER %5'İ AŞMASI DURUMUNDA ŞİRKETİ KATILIM FİNANSI İLKELERİNE AYKIRI HALE GETİREN GELİRLER

Esas sözleşmede yazılı faaliyet alanları içinde bulunmamakla birlikte şirketin kendisi ve iştiraklerinin fiilen yürüttüğü faaliyetlerden dolayı elde ettiği gelirleri içerisinde aşağıdaki gelirlerden birinin bulunması ve bu gelirlerin, diğer uygun olmayan gelirlerle beraber şirketin toplam gelirine oranının %5'i aşması halinde ilgili şirket katılım finansı ilkelerine uygun olarak değerlendirilmez.

3.2.1. Faaliyetlerden Elde Edilen Faiz Gelirleri

Bu gelir kaleminin ayrıntıları için aşağıdaki 4. maddeye bakılmalıdır.

3.2.2. Sağlığa Zararlı Tütün Ürünlerinin Perakende Satışından Elde Edilen Gelirler

- Otel, restoran, kafe, lokanta ve market benzeri işletmeler kapsamında sağlığa zararlı tütün ürünlerinin perakende satışı,
- Hava yolu uçuşları ve yer hizmetleri kapsamında sağlığa zararlı perakende tütün satışı,

gibi sebeplerle elde edilen gelirler.

3.2.3. Katılım Finansı İlkelerine Uygun Faaliyet Göstermeyen Firmaların Bu Faaliyetlerine Yönelik İş ve Hizmetlerden Elde Edilen Gelirler

Ana faaliyet alanı katılım finansı ilke ve standartlarına uygun olmayan işletmelere, bu ana faaliyetlerini doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştirmelerine yönelik hizmetlerden elde edilen gelirler uygun olmayan gelir kabul edilir. Örneğin standarda aykırı olarak işletileceği bilinen turistik otel, banka, her türlü ofis ve ticari alan için her çeşit bina yapımı ve tasarımından elde edilen gelirler dolaylı olarak gerçekleştirilen faaliyetlerden elde edilen uygun olmayan gelir olarak değerlendirilir. Buna karşın bu işletmelerin ana faaliyet alanıyla doğrudan ya da dolaylı olarak ilgisi bulunmayan ve aynı zamanda katılım finansı ilkelerine uygun olan faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yönelik yapılan iş ve verilen hizmetten elde edilen gelirler mahzurlu değildir.

3.2.4. Katılım Finansı İlke ve Standartlarına Uygun Faaliyet Göstermeyen İşletmelerden Elde Edilen Kira Gelirleri

- Alkollü içki/gıda üretimi veya satışı yapan şirketlere alışveriş merkezi, bina, fabrika, mağaza, ofis, restoran, tesis vb. gayrimenkullerin kiralanması,

- Domuz ve mamullerinin üretimi veya satışını yapan şirketlere alışveriş merkezi, bina, fabrika, mağaza, ofis, restoran, tesis vb. gayrimenkullerin kiralanması,
- İçime yönelik tütün mamullerinin üretimi veya satışını yapan şirketlere alışveriş merkezi, bina, fabrika, ofis, mağaza, restoran, tesis vb. gayrimenkullerin kiralanması,
- Kumar ve kumar hükmündeki faaliyetlerde bulunan şirketlere alışveriş merkezi, bina, fabrika, mağaza, ofis, restoran, tesis vb. gayrimenkullerin kiralanması,
- Ahlaka ve İslami değerlere aykırı yayıncılık faaliyetlerini yürüten şirketlere alışveriş merkezi, bina, fabrika, mağaza, ofis, restoran, tesis vb. gayrimenkullerin kiralanması,
- İslami değerlerle bağdaşmayan eğlence, otelcilik vb. faaliyetleri yürüten şirketlere alışveriş merkezi, bina, fabrika, mağaza, restoran, tesis vb. gayrimenkullerin kiralanması

gibi sebeplerle elde edilen gelirler.

Bir şirketin bir kiracısının mahzurlu gelir miktarı oransal olarak belirlenebiliyorsa bu kiracıdan alınan kira gelirinin aynı oranı; belirlenemiyorsa %25'i o şirket için mahzurlu gelir kabul edilir. Bir kiracının (içki satıcısı vb.) gelirinin büyük oranda mahzurlu olduğu biliniyorsa bu kiracıdan alınan kira gelirinin tamamı o şirket için mahzurlu gelir kabul edilir.

3.2.5. Reklam, Marka, Sponsorluk ve Aracılık Faaliyetlerinden Elde Edilen Gelirler

- Alkollü içki/gıda üretimi veya satışı yapan şirketlerden reklam, marka, sponsorluk ve aracılık,
- Domuz ve mamullerinin üretimi veya satışını yapan şirketlerden reklam, marka, sponsorluk ve aracılık,
- İçime yönelik tütün ürünlerinin üretimi ve ticareti ile uğraşan şirketlerden reklam, marka, sponsorluk ve aracılık,
- Kumar ve kumar hükmündeki faaliyetlerde bulunan şirketlerden reklam, marka, sponsorluk ve aracılık,
- Ahlaka ve İslami değerlere aykırı yayıncılık faaliyetleri yürüten şirketlerden elde edilen reklam, marka, sponsorluk ve aracılık,
- İslami değerlerle bağdaşmayan eğlence, otelcilik vb. faaliyetler faaliyetleri yürüten şirketlerden elde edilen reklam, marka, sponsorluk ve aracılık,

gibi sebeplerle elde edilen gelirler.

3.3. ÖZKAYNAK YÖNTEMİYLE DEĞERLENEN YATIRIMLARIN KARLARINDAN PAYLAR KALEMİNDE YER ALAN GELİRLERİ BELİRLEME YÖNTEMİ

Şirketin iştiraklerinin uygun olmayan gelirleriyle ilgili aşağıdaki yöntem izlenir:

İştirak için KAFİF doldurularak KAP'ta ilan edilmesi halinde, iştirakin Standarda uygun faaliyet gösterdiği ancak bazı mahzurlu gelirleri olduğu anlaşılmışsa, iştiraktan elde edilen ve şirketin gelir tablosundaki "Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımların kârlarından paylar"

kaleminde yer alan tutar, iştirakin uygun olmayan gelirler oranı ile çarpılarak, şirketin uygun olmayan gelirlerine eklenir.

İştirakin Standartda uygun faaliyet göstermediği anlaşıyorsa iştiraktan elde edilen ve şirketin gelir tablosundaki “Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımların karlarından paylar” kaleminde yer alan tutar, şirketin uygun olmayan gelirlerine doğrudan eklenir.

İştiraklerin KAFİF doldurmalarının mümkün olmadığı veya bu formun bulunmadığı durumlarda şirketin beyanı esas alınarak hareket edilir.

4. FAİZLİ MENKUL KIYMETLER, TÜREV ARAÇLAR VE DİĞER MENKUL KIYMETLERDEN GELİRLER

4.1. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ GELİRİ İÇERDİĞİ VARSAYILAN GELİRLER

Standart madde 1.2.’de belirtilen “Faizli finans işlemleri” katılım finansı ilkelerine uygun olmayan faaliyetler olarak belirtilmiştir. Bu kapsamda, faiz barındıran mevduattan ve bono, tahvil, eurobond gibi faizli gelir barındıran tüm menkul kıymetlerden, para ve para hükmündeki varlıklar arasında yapılan vadeli işlemlerden elde edilen gelirler Standart hükümleri çerçevesinde katılım finansı ilkelerine uygun olmayan gelirler olarak değerlendirilir. Kur Korumalı Mevduat Hesaplarından elde edilen gelirlerin de katılım finansı ilkelerine uygun olmadığı kabul edilir. Ancak doğrudan faiz unsuru barındırmayan pay senetleri gibi çeşitli menkul kıymetlerin satışından elde edilen karlar ihraççı şirketin Rehber madde 3’te “Katılım Finansı İlkelerine Uygun Olmayan Gelirler” kısmında sayılan faaliyetlerde bulunmadığı biliniyorsa katılım finansı ilkelerine uygun gelirler olarak kabul edilebilir. Her türlü kripto varlıklardan elde edilen gelirler ihtiyatlı yaklaşım gereği katılım finansı ilkelerine uygun değildir. Standart madde 2.7’de belirtildiği üzere future, forward, opsiyon, swap ve diğer her türlü türev araçlardan kaynaklı gelirler de katılım finansı ilkelerine uygun olmayan gelirlerdir. Adat gelirleri de genellikle şirket ortaklarına ya da ilişkili taraflara verilen borçlara karşılık kazanılan faiz gelirleri olduğundan katılım finansı ilkelerine uygun değildir.

Faizli finansal işlemlerden ve faizli menkul kıymetlerden elde edilen reeskont gelirleri katılım finansı ilkeleri açısından uygun olmayan gelir kategorisindedir. Faizsiz finansal işlemlerden ve faizsiz menkul kıymetlerden elde edilen reeskont gelirleri ise meşru gelir niteliğindedir. Hesabını Türkiye Muhasebe Standartları’na göre tutan şirketler vadeli mal satışlarını reeskont yöntemine göre muhasebeleştiriyorsa, bu satışlardan elde edilen gelirler katılım finansı ilkelerine uygun gelirler olarak değerlendirilir. Ancak malı peşin satıp daha sonra belli bir faiz karşılığında vadelendiriyor veya vadesinde ödenemeyen/ödenemeyecek borçları belli bir faiz karşılığında vadeye bağlıyor ve bunu reeskont yöntemine göre muhasebeleştiriyorsa buradan elde edilen gelirler Standart hükümleri çerçevesinde katılım finansı ilkelerine uygun olmayan gelirler olarak kabul edilir. Muhasebe kayıtlarında ayrıntılı bir ayrıştırmanın yapılamadığı durumlarda temel kural bu olmakla birlikte söz konusu ayrıştırmanın KAFİF beyanında yapılmış olması halinde bu beyan esas alınır. Finansal tablolarda veya KAFİF beyanında gelirlerin mahiyetine dair bir açıklamanın bulunmaması durumunda ise bu gelirler, faiz içermesi şüphesinden dolayı meşru gelirler kapsamında değerlendirilmez.

Katılım finansı ilkelerine uygun olmayan gelirlerin mali tabloda “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler”, “Finansman Gelirleri”, “Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı”, “Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler” ve “Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından (Zararlarından) Paylar” kalemleri altında muhasebeleştirildiği kabul edilmektedir. Söz konusu tutarlar mali tabloda muhasebeleştirilmiş güncel değerleriyle dikkate alınır.

4.2. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ GELİRİ İÇERMEDİĞİ VARSAYILAN GELİRLER

Katılım finansı ilkelerine uygun olarak değerlendirilen başlıca gelirler fiyat farkı gelirleri, döviz cinsi mevduat hesaplarındakiler de dahil kur farkı gelirleri, GYO'lara ait gayrimenkul değer artış gelirleri, vade farkı gelirleri, enflasyon farkından kaynaklanan değer kaybının ilavesiyle yapılan tahsilat gelirleri, mal satışı veya hizmet sunumu bedellerinin zamanında ödenmemesi sebebiyle gecikme faizi/cezası adı altında alınan tutarın enflasyona kadar olan kısmı, Kur Korumalı Katılma Hesapları dahil katılım esaslı kıymetlerden ve fonlardan elde edilen gelirler, SGK prim gelirleri, katılım bankalarından alınan promosyon gelirleri, müşteri peşinatları irad kaydı, konusu kalmayan karşılıklar, hizmet gelirleri, kira ve bakım onarım gelirleri, ardiye gelirleri, tazminat ve gecikme ceza gelirleri, sigorta hasar tazminat gelirleri, dava gelirleri ve katılım finansı ilkelerine uygun faaliyet gösteren şirketlerden elde edilen temettü gelirleri gibi şirketin faaliyetleriyle ilişkili muhasebeleştirilen gelirler katılım finansı ilkelerine uygun olarak değerlendirilir. Söz konusu mali tablo kalemleriyle sınırlı olmamak üzere katılım finansı ilkelerine uygun sayılan diğer gelirler katılım finansı ilkelerine uygun gelirler toplamına dahil edilir. Katılım finansı ilkelerine uygun sayılan gelirler mali tabloda muhasebeleştirilmiş güncel değerleriyle dikkate alınır.

4.3. TOPLAM GELİRLER

Şirketin toplam geliri ilgili hesap dönemine ait mali tablosundaki “Hasılat”, “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler”, “Finansman Gelirleri”, “Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler” ve mevcutsa “Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı” ve “Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından (Zararlarından) Paylar” kalemlerinde yer alan tutarların toplamı olarak hesaplamalarda dikkate alınır. “Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından (Zararlarından) Paylar” kaleminde sadece kar bulunuyorsa toplam dahil edilir. Söz konusu kalemden zarar varsa ilgili tutar toplam gelirler bulunurken dikkate alınmaz, sıfır olarak dikkate alınır.

5. KATILIM FİNANS İLKELERİNE UYGUN OLMAYAN VARLIKLAR

5.1. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ İÇERDİĞİ VARSAYILAN VARLIKLAR

Rehber madde 4.1’de belirtilen katılım finansı ilkelerine uygun olmayan gelirlerin elde edildiği ve mali tabloda varlıklar altında muhasebeleştirilen tüm yatırımlar (faiz geliri elde edilen Kur Korumalı Mevduat dahil vadeli mevduat, bono, tahvil, eurobond ve faiz barındıran diğer her türlü finansal araçlardaki tutarlar, türev araç pozisyonları ve tüm kripto varlıklar, katılım esaslı olmayan ortaklık payları ve fonlar, katılım finansı ilkelerine uygun olmayan varlıklar olarak değerlendirilir. Katılım finansı ilkelerine uygun olmayan varlıkların mali tabloda “Nakit ve Nakit Benzerleri”, “Finansal Yatırımlar”, “Türev Araçlar”, “Finans Sektörü Faaliyetlerinden

Alacaklar”, “Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar” ve “İştirakler, İş Ortaklıkları ve Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar” kalemleri altında muhasebeleştirildiği kabul edilmektedir. Katılım finansı ilkelerine uygun olmadığı değerlendirilen tüm varlıklar mali tabloda muhasebeleştirilmiş güncel değerleriyle dikkate alınır.

5.2. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ İÇERMEDİĞİ VARSAYILAN VARLIKLAR

Katılım finansı ilkelerine uygun olarak değerlendirilen başlıca varlıklar; çekler, kasa, vadesiz mevduat hesapları, katılım esaslı yatırım araçlarındaki (kira sertifikası, sukuk, Kur Korumalı olanlar dahil katılım bankalarında tutulan hesaplar) tutarlar ve kredi kartları ve borsada işlem görsün veya görmesin katılım finansı ilkelerine uygun faaliyet gösteren ortaklık payları ve katılım esaslı fonlardır. Söz konusu mali tablo kalemleriyle sınırlı olmamak üzere katılım finansı ilkelerine uygun sayılan diğer varlıklar katılım finansı ilkelerine uygun varlıklar toplamına dahil edilir. Standart madde 3.1.1.’de belirtilen *“Faizli mevduat hesaplarında yasal mevzuat gereği varlık tutma zorunluluğu bu oranın dışında ve zaruret hükümleri çerçevesinde değerlendirilir.”* ifadesi kapsamındaki tutarlar varsa söz konusu tutarlar katılım finansı ilkelerine uygun olarak değerlendirilir.

5.3. TOPLAM VARLIKLAR

Toplam varlıklar şirketin ilgili hesap dönemine ait mali tablosunda ilan ettiği aktiflerin toplamını ifade etmektedir.

6. KATILIM FİNANS İLKELERİNE UYGUN OLMAYAN BORÇLAR

6.1. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ İÇERDİĞİ VARSAYILAN BORÇLAR

Standart madde 3.1.1.’de *“Söz konusu şirketlerin faizli borç almamaları ve faizli hesaplarda mevduat tutmamaları esastır.”* denilmektedir. Bu kapsamda şirketlerin katılım bankaları hariç kullandıkları krediler, kira sertifikası, sukuk gibi faizsiz sayılan borçlanma araçları hariç ihraç edilen tüm borçlanma araçları, içinde faiz barındıran tüm ilişkili veya ilişkili olmayan taraflara borçlar Standart hükümleri çerçevesinde katılım finansı ilkelerine uygun olmayan borçlar olarak değerlendirilir. Katılım finansı ilkelerine uygun olmayan borçların mali tabloda “Kısa Vadeli Borçlanmalar, “Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kırımları, “Uzun Vadeli Borçlanmalar”, “Türev Araçlar”, “Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar” ve “Diğer Borçlar” kalemleri altında muhasebeleştirildiği kabul edilmektedir. Ticari borçların genelde şirket faaliyetleri gereği ilişkili taraflarla yapılan borçlanmalar olduğu ve içinde faiz unsuru barındırmadığı değerlendirilmektedir. Ancak yazılı sözleşme hükümleri gereği içinde faiz unsuru barındıran borçlanmalar katılım finansı ilkelerine uygun olmayan borçlar olarak değerlendirilir. Katılım finansı ilkelerine uygun olmadığı değerlendirilen tüm borçlar mali tabloda muhasebeleştirilmiş güncel değerleriyle dikkate alınır.

6.2. FAİZ VEYA TÜREV ARAÇ İÇERMEDİĞİ VARSAYILAN BORÇLAR

Katılım finansı ilkelerine uygun olarak değerlendirilen başlıca borçlar kiralama işlemlerinden borçlar, finansal kiralama işlemlerinden borçlar, katılım bankalarından alınmış krediler ve kira sertifikası, sukuk vb. faizsiz finansal araçlarda yapılmış ihraçlar gibi içinde faiz unsuru

barındırmayan borçlardır. Söz konusu mali tablo kalemleriyle sınırlı olmamak üzere katılım finansı ilkelerine uygun sayılan diğer borçlar katılım finansı ilkelerine uygun borçlar toplamına dahil edilir. Faaliyetleri gereği yapılan sözleşmelerin sona erdiğinde TÜFE oranında nemalandırılarak geri ödenen güvence bedelleri bu kapsamda katılım finansı ilkelerine uygun sayılır. Katılım finansı ilkelerine uygun olduğu değerlendirilen tüm borçlar mali tabloda muhasebeleştirilmiş güncel değerleriyle dikkate alınır.

7. MALİ TABLO ORANLARININ HESAPLANMASI

Şirket mali tablolarını konsolide olarak ilan ediyorsa Standart kapsamında değerlendirilen faaliyetlerdeki tutarlar da konsolide olarak değerlendirilir.

Standart madde 3.1.1’de “Söz konusu şirketlerin faizli borç almamaları ve faizli hesaplarda mevduat tutmamaları esastır. Buna rağmen şirketin varlığını devam ettirme zorunluluğundan kaynaklanan istisnai durumlar söz konusu olduğunda alınan faizli borçlar (kullandığı krediler ve ihraç ettiği tahvil vb. varlıklar) şirketin toplam varlıklarının %33’ünü; operasyonel zorunluluklarla faizli mevduat hesaplarında tutulan varlık ve hakları (faizli mevduat, tahvil vb.) şirketin toplam varlıklarının %33’ünü aşmamalıdır. Faizli mevduat hesaplarında yasal mevduat gereği varlık tutma zorunluluğu bu oranın dışında ve zaruret hükümleri çerçevesinde değerlendirilir.”denilmektedir. Yine Standart madde 3.1.2.’de “Şirketin mevduat gereği veya varlığını ve faaliyetlerini devam ettirme zorunluluğundan kaynaklanan istisnai durumlar sebebiyle gerçekleştirdiği faizli işlemlerden elde ettiği gelirlerin diğer uygun olmayan gelirler toplamıyla birlikte şirketin toplam gelirinin %5’ini aşmamalıdır.” ifadesi yer almaktadır. Standart madde 3.2.’de “... sağlığa zararlı perakende tütün ticareti yapan bir şirkete, bu nitelikteki tütün ürünlerinin ticaretinden elde edilen gelirlerin diğer uygun olmayan gelirler toplamıyla birlikte şirketin toplam gelirinin %5’ini aşmaması şartıyla, ortak olunabilir ve bu şirketin pay senetleriyle muamelede bulunulabilir.” denilmekte, madde 3.3.’te ise “Katılım finansı ilke ve standartlarına uygun faaliyet göstermeyen işletmelerin bu faaliyetlerine yönelik doğrudan veya dolaylı iş ve hizmet sağlayan ya da bu gibi işletmelerden kira geliri elde eden bir şirkete, bu tür faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin diğer uygun olmayan gelirler toplamıyla birlikte şirketin toplam gelirinin %5’ini aşmaması şartıyla ortak olunabilir ve bu şirketin pay senetleriyle muamelede bulunulabilir.” ifadesi yer almaktadır.

8. ŞİRKETLERİN KATILIM FİNANS İLKELERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bir şirketin, katılım finansı ilkelerine uygun olması ile ilgili finansal gözden geçirme çalışmaları, bağımsız denetimden geçmiş 6 aylık veya 12 aylık finansal tablolar üzerinden yapılır. Yeni halka arz olmuş şirketlerde denetimden geçmiş son finansal tablolar kullanılabilir. Şirketin katılım finansı ilkelerine uygun olabilmesi için Standartta sayılan tüm kriterleri

sağlaması gereklidir. Standartta yer alan herhangi bir oranın gözden geçirme süreci sonunda aşıldığı tespit edilirse bu aşım miktarının söz konusu oranın %10'unu geçmemesi kaydıyla ilgili şirketin katılım finansı ilkelerine uygun olup olmadığı yönünde değerlendirme yapılabilmesi için bir sonraki gözden geçirmeye kadar beklenir. Sonraki gözden geçirme sonucunda “uygun olmayan varlıklar”, “uygun olmayan borçlar” ve “uygun olmayan gelirler” kriterlerinden birinde herhangi bir oranda aşım olması durumunda ilgili şirketin katılım finansı ilkelerine uygun olmadığı değerlendirilir. Standartta yer alan herhangi bir oranın %10 üzerinde aşılması durumunda ise bir sonraki gözden geçirmeye kadar beklenmeksizin dönem sonunda ilgili şirketin katılım finansı ilke ve standartlarına uygun olmadığı kabul edilir.

Esas sözleşmelerinde Standart 1.2. ve 1.5. maddelerinde yer alan yasakları yapabilecekleri yönünde değişikliğe gittiği ya da fiilen bu yasaklara aykırı faaliyetlerde bulunduğu tespit edilen şirketler, dönem sonu beklenmeksizin bu durum gerçekleştiği andan itibaren katılım finansı ilke ve standartlarına uygunluklarını kaybederler.

Katılım esaslı finansman faaliyeti yaptıklarını beyan eden şirketlerin, katılım finansı ilkelerine uygun kabul edilmesi için faaliyetlerinin katılım finans ilke ve standartlarına uygun olması ve bunu temin etmek üzere kendi bünyelerinde bir danışma komitesinin oluşturulup uyum ve denetim biriminin bulunması gerekir. Bu gereklilikler dışarıdan hizmet alarak da karşılanabilir.

Katılım esaslılar hariç finans sektöründe faaliyet gösteren aracı kurum, emeklilik şirketleri, finansal kiralama ve faktoring şirketleri, finansman şirketleri, mevduat ve yatırım bankaları, portföy yönetim şirketleri, sigorta şirketleri ve varlık yönetim şirketleri ise katılım finansı ilkelerine uygun kabul edilmezler.

9. DİĞER

Şirketin katılım finansı ilkelerine uygunluğu hususu değerlendirilirken şirketin KAFİF'te verdiği beyanlar dikkate alınır ancak bilgi formundaki yanıtlarda gerçeğe aykırı bilgiler olduğu tespit edilmesi durumunda, formdaki beyan değil gerektiğinde Danışma Kurulunun konuyla ilgili görüşü de sorularak KAFİF komitesinin kararı esas alınır.

Standart veya Rehber'de belirtilmeyen tüm hususlarda Danışma Kurulu'nun görüşü esas alınır. Söz konusu görüşlere göre Rehber güncellenir ve TKBB internet sitesinde ilan edilir.